

УДК 32.001.(075.8)

## СТРУКТУРА, РІВНІ ТА МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ОСНОВНИХ ВИДІВ ПОЛІТИКИ

доктор політичних наук, Ткач О.І.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна, Київ

*Стаття розкриває теоретичні засади взаємозв'язку внутрішньої та зовнішньої політики. Увагу зосереджено на висвітленні ролі внутрішніх чинників, що формують зміст зовнішньої політики держави. Визначені основні методологічні і теоретичні передумови дослідження проблеми взаємозв'язків. Розглянуто нові теоретико-методологічні підходи до вивчення взаємозв'язків форм політики, що полягають в урахуванні парадигмального характеру проблеми, тобто логічного зв'язку трактувань меж політики, концепцій влади, структури громадянського суспільства, особливої ролі плюралізму і бачення держави як аналітичної категорії.*

*Ключові слова: зовнішня політика, світовий політичний простір, організаційні ресурси, політична система, держава, політична культура.*

*Ткач О.И. Структура, уровни и механизмы взаимосвязей основных видов политики / Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина, Киев*

*Статья раскрывает теоретические основы формирования внешней политики. Внимание сосредоточено на исследовании роли внутренних факторов, которые формируют содержание внешней политики государства. Определены основные методологические и теоретические предпосылки исследования проблемы взаимосвязей. Установлено, что такими предпосылками являются: системный подход, факторный анализ, учет синергетических закономерностей; расширенная трактовка политики, включение в структуру гражданского общества политических отношений. Определены новые теоретико-методологические подходы к изучению*

*взаимосвязей форм политики, заключающиеся в учете парадигмального характера проблемы, т.е. логической связности трактовок границ политики, концепций власти, структуры гражданского общества, особой роли плюрализма и общего видения государства как аналитической категории.*

*Ключевые слова: внешняя политика, мировое политическое пространство, политическая система, государство, политическая культура.*

*Тkach O.I. Internal factors form the content of state foreign policy / University „Ukraine”, Ukraine, Kyiv*

*The article deals with the traditional conceptual background of foreign policy analysis. The main accent made on internal factors form the content of state foreign policy, exposes theoretical bases of forming of foreign policy. Attention is concentrated on research of role of internal factors that form maintenance of foreign policy of the state. Basic methodological and theoretical pre-conditions of research of problem of intercommunications are certain. The new methodological and theoretical going is certain near the study of intercommunications of forms politicians consisting in the account of paradygmal character of problem, to the logical connectedness of interpretations of borders of politics, conceptions of power, structure of civil society, special role of pluralism and general vision of the state as analytical category.*

*Keywords: foreign policy, world political space, organizational resources, political system, state, political culture.*

**Вступ.** Зовнішня політика є продовженням політики внутрішньої, оскільки має задовольняти потреби внутрішнього розвитку країни, які формуються за впливу внутрішніх чинників, які не обов'язково перебувають у площині політики. Існування «зовнішньої політики» припускає відмінність між внутрішньою сферою, актором і його внутрішнім середовищем і зовнішньою, міжнародним середовищем, з яким стикається актор, та

передбачає наявність певних інструментів її реалізації. Ці компоненти, у контексті процесуального підходу, є базовими в аналізі змісту зовнішньої політики (М.Вебер, Р.Гінсберг, Т.Данн, М.Кларк, С.Сміт, Б.Уайт). А отже, саме вони вважаються вихідними елементами при визначенні композиційних складових зовнішньої політики держави, узгодження цілей внутрішньої і зовнішньої політики; методології оцінки співвідношення внутрішньої і зовнішньої політики.

**Мета статті та завдання.** Метою є розглянути внутрішні детермінанти зовнішньої політики держави, які застосовують провідні учасники світового політичного простору для аналізу змісту зовнішньої політики, моделі багатомірних взаємодій форм політики: школи Дж. Розенау і Р.Патнема. Загалом, проблема може бути дослідженою через трактування проблеми співвідношення внутрішньої і зовнішньої політики представниками класичного і ліберального напрямків у XVI-XVIII ст.; дослідження історичних, концептуальних і теоретичних передумов формування уявлень про співвідношення внутрішньої і зовнішньої політики; взаємозв'язків внутрішніх і міжнародних факторів, соціально-політичні теорії XIX - початку XX ст.; формування сучасних підходів до проблеми взаємозв'язків у світовій політиці; співвідношення, взаємовплив і єдність внутрішньої і зовнішньої політики у працях вітчизняних дослідників.

**Виклад основного матеріалу.** Аналіз ролі внутрішніх факторів у процесі формування зовнішньої політики свідчить, що проблема формування зовнішньої політики посідає вагоме місце у політичній науці як у межах вітчизняної, так і зарубіжної школи. Наприклад, у наукових працях Зб. Бжезинського, Г. Кіссінджера, Дж. Ная, К. Уолтса. З'ясовуючи стан розробки проблеми, можна відзначити роботи російських науковців, зокрема О. Панаріна, Д. Треніна, А. Уткіна, Д. Фельдмана, М. Хрустальова. У межах розвитку досліджень у сфері аналізу зовнішньої політики України глибиною

теоретичного розкриття проблематики відзначаються праці Є. Камінського, В. Копійки, О. Коппель, В. Манжоли, Г. Перепелиці, М. Рижкова.

Для вітчизняної науки проблема взаємозв'язків, співвідношення внутрішньої і зовнішньої політики стає особливо актуальною у зв'язку з потребою теоретичної розробки основ курсу єдиної державної політики, що включає внутрішні і зовнішні аспекти в їх взаємного узгодження і підпорядкованості довгостроковим цілям. Вирішення цієї проблеми пов'язано з необхідністю звертання до теоретичних і методологічних підстав наукових уявлень про взаємозв'язок внутрішньо- і міжнародно-політичних відносин. Саме це диктує необхідність критичного й уважного вивчення вже розроблених теорій, а також концептуалізації емпіричного матеріалу, уточнення найважливіших понять і розробки моделей взаємозв'язків, що можуть бути застосовані для пояснення і прогнозування політичних процесів.

Проблема взаємовпливу і співвідношення основних видів політики усередині і поза державою має міждисциплінарний характер, оскільки знаходиться на стику політології, міжнародно-політичної теорії, політичної історії, соціальної філософії, соціальної психології, міжнародного права і міжнародної політекономії. У зв'язку з цим актуалізується питання про співробітництво, що долає міждисциплінарні розмежування, спрямоване на комплексне вивчення універсального і складного явища політичних взаємодій. Потреба в новому теоретичному осмисленні відносин і взаємозв'язків між внутрішньою і зовнішньою політикою стає особливо значимою у зв'язку з розгортанням процесу глобалізації, інтенсифікацією взаємодій і неможливістю пояснення нових фактів і подій, спираючись на старі підходи. На нашу думку практика порушує питання про формування системного мислення, нового розуміння, що враховує й охоплює взаємозв'язку між суміжними сферами політики і нової проблематизації політичної дійсності, наслідки регіональної інтеграції, вплив демократизації на зовнішню політику, проблему сумісності глобалізації і декількох полюсів,

необхідність інтеграції порівняльної політології і досліджень зовнішньої політики.

Дослідники визначають необхідність розробки теоретико-методологічного арсеналу, визначення предметного поля і концептуальних рамок аналізу процесів взаємодій між видами і сферами політики, уточнення значеннєвого змісту категоріального апарату. Так, внесок у теоретичне дослідження процесів взаємозв'язків таких шкіл, як „теорія прийняття рішень» (Р.Снайдер) [1], «системний підхід» (Т. Парсонс, Д. Істон) [2], «парадигма бюрократичної політики» (Г. Аллісон, М. Хальперин) [3], «теорія сполучних ланок» (Дж. Розенау) [4], «теорії інтеграції» (Д. Мітрані, Е. Хаас, А. Етционі) [5], «гіпотеза про демократичний світ» (Д. Бабст, М. Дойл, Б. Рассет), «теорія комплексної взаємозалежності» (Р. Кеохейн, Дж. Най), «теорії глобального громадянського суспільства» (Р. Фолк, Р. Ліпшутц, М. Шоу), концепція «перегорненого іншого образу» (П. Гуревич), метафора «дворівневих ігор» (Р. Патнем) [6].

Застосувавши системний підхід до вивчення зовнішньої політики, один із учнів Р. Арона у своїй праці «Соціологія світу» представляє внутрішні детермінанти зовнішньої політики держави як сукупність наявних ресурсів, якими володіє країна для досягнення своїх цілей. Дослідник розподіляє їх на дві групи: фізичні та духовні. Зміст зовнішньої політики держави складають фактори як сукупність незалежних складових. Сукупність факторів зовнішньої політики представлена концепцією Ф. Брайара та М.Джалілі [7]. Внутрішні детермінанти зовнішньої політики розподілені на чотири групи: фізичні, структурні, культурні та людські. Фізичні фактори включають: географічне положення держави, її природні ресурси, властиву для неї демографічну ситуацію. Структурні фактори включають: політичні інститути; економічні інститути; здатність держави використовувати своє фізичне і соціальне середовище, технологічний, економічний і людський потенціал; політичні партії; групи тиску; етнічні групи; конфесійні групи; мовні групи;

соціальну мобільність; територіальну структуру: частку міського і сільського населення; рівень національної згоди суспільства.

Культурні та людські фактори включають: культуру (система цінностей, мова, релігія); ідеологію (самооцінка владою своєї ролі, засоби тиску); колективний менталітет (історична пам'ять, образ «іншого», лінія поведінки, що стосується міжнародних зобов'язань, особлива чутливість до проблеми національної безпеки, месіанські традиції); якості осіб, які приймають рішення (сприйняття свого оточення, світу, фізичні та моральні якості).

Дослідники наводять приклад компонентів зовнішньополітичної інформації, необхідної для оцінки потенціалу інших держав і прийняття рішень: воєнні: доктрини нападу та оборони, воєнні плани, стратегічні ідеї й тактичні принципи, організація збройних сил, загальні: топографічні і гідрографічні особливості; історичний нарис; дипломатичні: зовнішня політика, союзи, дипломатичні заклади, особовий склад засобів, міністерства закордонних справ; інструменти здійснення зовнішньої політики (включаючи особисті якості дипломатів, способи і стиль ведення дипломатії, переговорів, нарад, особливості протоколу); політичні: ідеологія, традиції, політичні конфлікти, дані про державних діячів правлячої сили, опозиції, зв'язки, вплив, розбіжності між політичними силами; економічні: стан фінансів і фінансова політика, грошова система, бізнес-еліта, торгівля; цінова політики; суспільні: національний склад, верстви населення, структура населення; культурні: мистецтво, наука, література, віросповідання, ЗМІ [8, с.189].

Дослідники виділяють п'ять основних кластерів ресурсів або факторів, а саме – матеріальні, інформаційні, геополітичний простір, час, організаційні [9, 129]. Матеріальні ресурси поділяються на: природні, демографічні, воєнні та економічні. Інформаційні – це засоби політичного, ідеологічного, наукового і культурного впливу. Всі ці види впливу є керованими, тобто суб'єкт може їх використовувати спрямовано. Матеріальні фактори

здійснюють вплив лише своєю наявністю. При цьому керувати самим фактом наявності неможливо, адже вона постає як даність. Через це такий стихійний вплив може виявитися альтернативним свідомому впливу інформаційних ресурсів. Прикладом є заява держави про намір вести добросусідську, дружню політику, що лунає на тлі розгортання гонки озброєнь, збільшення воєнних витрат, проведення масштабної модернізації збройних сил. Вплив фактора послаблює політичний вплив заяви, що скоріше буде оцінено як відволікаючий популістський елемент.

Ресурс простору включає геополітичне розташування, топографічні дані тощо. Організаційні фактори розуміємо як здатність державного апарату правильно формулювати державні інтереси і раціонально, ефективно використовувати ресурси для їх забезпечення. Оскільки державний апарат є ієрархічною системою, то особливу роль у ньому відіграє міністерство закордонних справ, що забезпечує реалізацію зовнішньополітичних рішень. Залежно від оперативності залучення ресурси поділяють на реальні та потенційні. Ресурси першої категорії держави здатні залучити миттєво, а інші – лише через певний проміжок часу, до того ж із певним ступенем вірогідності. Вона тим вища, чим більшим ресурсом часу володіє країна. В умовах дефіциту часу залучення певних ресурсів може виявитися малоімовірним. У такому випадку час набуває значення ресурсу. В складовій ресурсу часу слід відрізнити час фізичний (абсолютний) від часу політичного (соціального), який є періодом існування певної політичної ситуації для реалізації зовнішньополітичного завдання. Наприклад, під час проведення переговорів важливо дочекатися сприятливого моменту, коли одна зі сторін буде схильна йти на поступки. Якщо ж сторони не зрозуміють сприятливої ситуації, то політичний час домовитися не буде використаний.

Більшість країн вдало компенсує нестачу одних ресурсів іншими, проте не всім вдається подолати ресурсний дисбаланс. Отже, переважна більшість фахівців у сфері політичної науки, до першої групи факторів, що визначають

зміст зовнішньої політики держави, зараховують об'єктивні фізичні чинники: географічні характеристики держави, її природні ресурси, демографічну ситуацію [10, с.267]. Географічні фактори включають у себе розташування, топографію, розмір та клімат. Сприятливі географічні характеристики країни формують її позиційну перевагу стосовно інших держав. Наприклад, острівне розташування Британії та Японії забезпечувало їм протягом століть відносний захист від зовнішніх вторгнень, позиційну перевагу над сусідами. Альпи формують бар'єр, який допоміг захистити Швейцарію від її європейських сусідів під час світових воєн. Показники демографічної ситуації включають кількість населення, вікову структуру, здоров'я, освіта, формують соціальну базу зовнішньої політики.

Зміст зовнішньої політики визначає сукупність факторів за суб'єктивними чинниками: тип політичної системи, організаційні ресурси, політичну культуру громадську думку.

Процес обрання та розробки політичного курсу призводить до відмінності у сутності обраної зовнішньої політики. У демократичних державах інтереси населення представлені у зовнішньополітичних інтересах, проте це не означає, що вони є тотожними. Це пояснюється такими обставинами: суспільство саме по собі є диференційованим, окремі верстви населення можуть мати протилежні настрої, ціннісні орієнтації; населення схильне оцінювати зовнішню політику крізь призму стереотипів, традицій, не володіючи повною інформацією про подію. Організаційні ресурси, наприклад, ефективність менеджменту є елементом, що визначає специфіку зовнішньополітичної діяльності. Перешкодою на шляху до ефективної організації зовнішньополітичного процесу є рівень корумпованості державного апарату. За таких обставин до складу національних інтересів інкорпорується інтереси інших держав, інколи навіть недружніх. Фактором що визначає зміст зовнішньої політики держави є громадська думка. Посилення впливу громадської думки на зовнішню політику, що пов'язують



передусім із розвитком інформаційних технологій, поширенням ЗМІ, їх доступністю широкому загалу, які стимулюють громадськість до активної позиції.

Рішення зовнішньої політики приймаються в специфічному внутрішньому контексті, що включає й політичну культуру суспільства, яка має два головні аспекти: національний історичний досвід – сума подій і методів, які сформували країну та її громадян; національний елемент. Ці три аспекти можуть використовуватися з метою дослідження ролі політичної культури у формуванні зовнішньої політики держави.

Більшість американських фахівців вважала, що населення не має значного впливу на зовнішню політику через низьку поінформованість, емоційність сприйняття інформації і стереотипність у політичних оцінках. Однак Е. Віткопф визначив, що громадська думка є послідовною, структурованою, стабільною, має дві тенденції: схильність до кооперативного інтернаціоналізму та до військового інтервенціоналізму. Наприклад, на основі аналізу ставлення американців до використання американської військової сили за кордоном. Сукупність цих двох тенденцій утворює чотирирівневу систему цінностей, яка найкраще описує стан американської громадської думки [11, с.56].

Серед рівнів виокремлюють: інтернаціоналістський, ізоляціоналістський, пристосовницький (конформістський) і «жорсткої лінії». Інтернаціоналісти підтримують як кооперативний, так і військовий підходи до здійснення зовнішньої політики. Ізоляціоністи заперечують як кооперативний, так і військовий інтернаціоналізм і виступають за зменшення втручання США в глобальну систему. Конформісти підтримують кооперативний інтернаціоналізм, але відхиляють військовий. Прихильники «жорсткої лінії» підтримують військовий інтернаціоналізм, заперечуючи кооперативний. На думку Віткопфа, ці прошарки населення майже пропорційно розподілені в американському суспільстві: інтернаціоналісти становлять 29%,

ізоляціоністи – 22%, конформісти – 26%, прихильники «жорсткої лінії» – 23% [11, с.56].

Система цінностей виходить з положень, що світ розподілений не лише на Схід і Захід, а й на багатий регіон Північ і бідний Південь; глобальні проблеми – світова бідність, регіональні конфлікти, встановлення глобальної справедливості є визначальними для нової зовнішньої політики США, які на думку О. Холсті і Дж. Розенау, домінує серед американської еліти [12, с.14].

Третя система цінностей виходить з нерозв'язаних проблем усередині США і спрямована на зменшення їх глобального втручання. Вона містить такі принципові положення: міжнародні конфлікти, баланс сил на світовій арені є менш визначальними для американської зовнішньої політики; внутрішні проблеми інфляції, безробіття, злочинність, забруднення довкілля, які є факторами розробки зовнішньополітичного курсу [13].

**Висновки.** Таким чином, формування зовнішньої політика залежить від багатьох факторів, у тому числі і внутрішнього походження, ступінь впливу яких залежить від об'єктивних та суб'єктивних чинників.

Основними методологічними і теоретичними передумовами дослідження проблеми взаємозв'язків є: системний підхід; факторний аналіз, врахування синергетичних закономірностей; розширене трактування політики; концепція структурної „м'якої” влади; включення в структуру політичних відносин громадянського суспільства; визнання в якості ключової плюралістичної парадигми політики; розуміння держави як частини суспільства, що випробує вплив соціетальних сил на його зовнішню політику; визнання єдиної сутності внутрішньо- та міжнародно-політичних відносин і можливості перенесення елементів внутрішньополітичного життя до сфери світової політики, відмови від тези про методологію незвідності рівнів внутрішньої і міжнародної політики; необхідність уточнення категоріального, термінологічного інструментарію досліджень; врахування багатомірності і цілісності політичного поля, дослідження форм взаємозв'язків між видами політики,

форм впливу міжнародного середовища на внутрішньополітичну ситуацію; проблему єдності, узгодження та пріоритетів у співвідношенні внутрішньої і зовнішньої політики.

**Література:**

1. Snyder R., Bruckll., Sapin Y, *The Decision-Making Approach to the Study of International Politics // International Politics and Foreign Policy, Ed, by Y,N.Rosenau. N. YM 1969, P, 199-206.*
2. Easton DA. *Framework lot Political Analysis. N.Y., 1965.*
3. Allison, G., Halperin, M. *Bureaucratic Politics: A Paradigm and Some Policy Implications. Washington, 1972.*
4. *Linkage Politics: Essays on the Convergence of National and International Systems- Edited by James Rosenau. Princeton Center of Internationa! Studies- The Free Press. New York Collier-Macmillan Limited, London, 1969.*
5. Etzioni A. *Political Unificatioa N.Y.: Holt, Rinehart and Winston, 1965; Haas E.B. The Uniting of Europe: Political, Social and Economic Forces 1950-57. Stanfod; CA: Stanford Univ. Press, 1958.*
6. Lipsehutz R. *Reconstructing World Politics: The Emergence of Global Civil Society // Millennium. 1992. № 21(3); Shaw M. Civil Society: Encyclopedia of Violence; Peace, Conflict. Vol.1/ L., 1999. P.269-278.; Falk R. Global civil society and the democratic prospect U Global Democracy: key debates (ed. by Barry Holden), London, Routledge, 2000. P. 178.; Babst D, Elective Goveraments - A Force For Peace. The Wisconsin Sociologist-3. 1964. P.9-14; Doyle M.Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs, Pari I // Philosophy and Public Affairs 12.1983. P.205-235, Part II,lbid. P.323-353; Russet B, Grasping the Democratic Peace: Principles for a Post-Cold War World, Princeton, New Jersey: Princeton Univ. Press, 1993; Keohane O., Nye Y. (eds.)- Transnational Relations and World Politics. Cambridge, Massachusetts, Harvard Univ. Press, İ972; Keohane R.O., Nye Y.S, Power and Interdependence. World Pofitics in Transition. Boston. Toronto; Little, Brown and C, 1977; Falk J. On Humane Governance; Towards a*

- New Global Politics, Cambridge; Polity, 1995; Falk R. Global civil society and the democratic prospect U Global Democracy: key debates (ed. by Barry Holden), London, Routledge, 2000. P.162-178; Lipsehutz R. Reconstructing World Politics: The Emergence of Global Civil Society // Millennium. 1992. № 21(3); Shaw M. Civil Society: Encyclopedia of Violence; Peace, Conflict. Vol.1/ L., 1999. P.269-278; Courevttch P. The Second Image Reversed: The International Sources of Domestic Politics // International Organization. 1978. (Autumn) Vol, 32. P,88-91; Putnam R, Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games // International Organiz (Summer 1988); 427-460.*
7. *Putnam R, Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games // International Organiz (Summer 1988); 427-460.*
8. *Богданов Р.Г., Кокошин А.А. США: Інформація и зовнішня політика / Отв. ред. В.И. Гантман. – М.: Наука, 1979. – 231 с.*
9. *Хрусталев М.А. Структура зовнішньополітичного курсу державства. Современная мировая политика: прикладной анализ / Отв. ред. А.Д. Богатуров. – М.: Аспект Пресс, 2009. – 189 с..*
10. *Rourke J. T. International Politics on the World Stage. – McGraw-Hills / Dushkin Companies, 2003. – p. 267-268.*
11. *Witlkopf W. Jr., Kegley Ch. World Politics. Trend and transformation, Boston, 2001, P. 56.*
12. *Бурдяк О.В. Взаємозв'язок економічних та політичних чинників у міжнародних відносинах в епоху глобалізації [Текст] : автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / Бурдяк Олена Вікторівна; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці, 2013. - 20 с.*
13. *Кононенко С.В. Форми політологічного розуміння міжнародних відносин [Текст]: монографія / Сергій Кононенко; Нац. акад. наук України, Держ. установа «Ін-т всесвіт. історії Нац. акад. наук України». - К.: [б. в.], 2012. - 900 с.*

14. Гаджиєва Д.В. Міжнародні чинники створення та діяльності інститутів політичного транзиту: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / Гаджиєва Ділара Вагіфівна; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». - Одеса, 2014. - 18 с.

15. Актуальні проблеми всесвітньої історії: конфлікти як складова міжнародних відносин: зб. наук. пр. / за ред. д-ра іст. наук, проф. А.І. Кудряченка; Держ. установа «Ін-т всесвіт. історії Нац. акад. наук України». - Київ: Фенікс, 2014. - 309 с.

16. Седляр Ю.О. Міжнародні санкції у світовій політиці: теорія і практика: монографія / Ю.О. Седляр; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. - Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. - 410 с.

#### **References:**

1. Snyder R., Bruckll., Sapin Y, *The Decision-Making Approach to the Study of International Politics //International Politics and Foreign Policy, Ed, by Y.N.Rosenau. N. YM 1969, P, 199-206.*

2. Easton DA. *Framework lot Political Analysis. N.Y., 1965.*

3. Allison, G., Halperin, M. *Bureaucratic Politics: A Paradigm and Some Policy Implications. Washington, 1972.*

4. *Linkage Politics: Essays on the Convergence of National and International Systems- Edited by James Rosenau. Princeton Center of Internationa! Studies- The Free Press. New York Collier-Macmillan Limited, London, 1969.*

5. Etzioni A. *Political Unificatioa N.Y.: Holt, Rinehart and Winston, 1965; Haas E.B. The Uniting of Europe: Political, Social and Economic Forces 1950-57. Stanfod; CA: Stanford Univ. Press, 1958.*

6. Lipsehutz R. *Reconstructing World Politics: The Emergence of Global Civil Society // Millennium. 1992. № 21(3); Shaw M. Civil Society: Encyclopedia of Violence; Peace, Conflict. Vol.1/ L., 1999. P.269-278.; Falk R. Global civil society and the democratic prospect U Global Democracy: key debates (ed. by Barry Holden), London, Routledge, 2000. P. 178.; Babst D, *Elective Goveraments - A**

*Force For Peace. The Wisconsin Sociologist-3. 1964. P.9-14; Doyle M.Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs, Pari I // Philosophy and Public Affairs 12.1983. P.205-235, Part II,ibid. P.323-353; Russet B, Grasping the Democratic Peace: Principles for a Post-Cold War World, Princeton, New Jersey: Princeton Univ. Press, 1993; Keohane O., Nye Y. (eds.)- Transnational Relations and World Politics. Cambridge, Massachusetts, Harvard Univ. Press, 1972; Keohane R.O., Nye Y.S, Power and Interdependence. World Pofitics in Transition. Boston. Toronto; Little, Brown and C, 1977; Falk J. On Humane Governance; Towards a New Global Politics, Cambridge; Polity, 1995; Falk R. Global civil society and the democratic prospect U Global Democracy: key debates (ed. by Barry Holden), London, Routledge, 2000. P.162-178; Lipsehutz R. Reconstructing World Politics: The Emergence of Global Civil Society // Millennium. 1992. № 21(3); Shaw M. Civil Society: Encyclopedia of Violence; Peace, Conflict. Vol.1/ L., 1999. P.269-278; Courevttch P. The Second Image Reversed: The International Sources of Domestic Politics // International Organization. 1978. (Autumn) Vol, 32. P,88-91; Putnam R, Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games // International Organiz (Summer 1988); 427-460.*

7. Putnam R, Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games // International Organiz (Summer 1988); 427-460.

8. Bogdanov R.G., Kokoshin A. USA: Information and vneshnyaya politics / Otv. Ed. VI Hantman. - M .: Nauka, 1979. - P. 189.

9. Hrustalev MA Course Structure vneshnepolytycheskoho state. Modern Mirovaya politics: Applied analysis / Otv. Ed. AD Bohaturov. - M .: Aspekt Press, 2009. - P. 129-131.

10. Rourke J. T. International Politics on the World Stage. – McGraw-Hills / Dushkin Companies, 2003. – p. 267-268.

11. Witlkopf W. Jr., Kegley Ch. World Politics. Trend and transformation, Boston, 2001, P, 56.

12. *Burdyak O. V. Intercommunication of economic and political factors in international relations in the epoch of globalization [Text] : avtoref. diss. ... kand. sciences : 23.00.04 / Burdyak O. V. Olena Victorovna ; Chernivtsi. nac. un-m the name of Yuriy Fedkovicha. are Chernivtsi, 2013. are 20 p.*
13. *Kononenko S. V. Forms of the political science understanding of international relations [Text] : a monograph / Serhij Kononenko; Nac. acad. sciences of Ukraine, State establishment of "In-m is an universe. histories of Nac. akad. sciences of Ukraine". - K. : 2012. - 900 p.*
14. *Galdjjeva D. V. The International factors of creation and activity of institutes of political transit : of avtoref. diss. ... kand.. sciences : 23.00.04 / Galdjjeva D. V.; Nac. Un-m of " Odes. urid. akad". it is Odesa, 2014. -18 p.*
15. *Issues of the day of world history: conflicts as constituent of international relations: of зб. sciences. np. / at red. of d-ra icm. sciences, prof. A. I. Kudryachenca; State . establishment of "In-m is an universe. histories of Nac. akad. sciences of Ukraine". it is Kyiv : Phoenix, 2014. - 309 p.*
16. *Sedlyar U. O. International approvals in a worldwide policy: theory and practice: monograph / U.O. Sedlyar; Kyiv. nac. un-t the name of Taras Shevchenko, In-t of international relations. it is Mykolaiv: Vyd-vo of ChDU the name of Petro Mohyla, 2013. - 410 p.*